

Rett og urett

Spalten omhandler juridiske forhold av betydning for leger. Ideer og innlegg sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Når skal informasjon ikke gis?

Når skal eller kan helsepersonellet unnlate å gi pasienten informasjon?
Kan pasienten reservere seg mot informasjon?

Lovens utgangspunkt er at pasienter har rett til den informasjonen som er nødvendig for innsikt i egen helsetilstand og for å kunne ivareta egne interesser ved å gi tillatelse til behandling, ved å medvirke i behandlingen eller ved å velge bort et behandlingstilbud (1). I helsepersonellens informasjonsansvar overfor pasienter og pårørende inngår et samspill med pasienten for å kunne tilpasse informasjonen etter pasientens forutsetninger og ønsker (2). Dette kommer til uttrykk i pasientrettighetsloven § 3–2 andre ledd: «Informasjon skal ikke gis mot pasientens uttrykte vilje, med mindre det er nødvendig for å forebygge skadevirkninger av helsehjelpen, eller det er bestemt i eller i medhold av lov» (3).

Helsepersonell skal ikke gi informasjon dersom denne kan føre til skade på pasienten eller på andre. I pasientrettighetsloven § 3–2 tredje ledd står det: «Informasjon kan unnlates dersom det er påtrengende nødvendig for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten selv. Informasjon kan også unnlates dersom det er klart utilrådelig av hensyn til personer som står pasienten nær, å gi slik informasjon» (3).

Mye kan tale for at pasienter nå som hovedregel også har krav på innsyn i komparent-opplysninger med mindre det foreligger grunner, basert på nødrett, til å unnta slik informasjon (1).

Pasientens reservasjoner mot informasjon

Pasienten er gitt en viss rett til å reservere seg mot å motta informasjon. I loven forutsettes det at pasienten uttrykker et eksplisitt ønske om dette. Helsepersonellet skal da unnlate å gi informasjon dersom dette er forsvarlig og ikke innebærer skadevirkninger for helsehjelpen, eventuelt skader på andre. Dersom helsepersonellet antar at pasienten ikke forstår rekkevidden av å nekte å motta informasjon, kan det være en grunn til likevel å gi informasjon.

Normalt er det forsvarlig å respektere pasientens ønske om ikke å få vite at en sykdom er dødelig. Helsepersonellet skal derimot sette til side pasientens ønske dersom informasjon er nødvendig for å gjøre vedkommende i stand til å ta vare på egen helse. Det gjelder for eksempel informasjon om diabetes og de forholdsreglene pasienten må ta i forhold til denne sykdommen.

Helsepersonellet skal også sette til side pasientens ønske dersom vedkommende har en allmennfarlig smittsom sykdom som forutsetter informasjon, veiledning og annen oppfølging for å unngå smitteoverføring til andre. Dette følger både av pasientrettighetsloven og av den særskilte informasjonsregelen i smittevernloven. Hovedinnholdet av den informasjon og den personlige smittevernveiledning som helsepersonellet gir til den smittede, skal føres inn i pasientens journal.

Kan helsepersonell nekte pasienter informasjon?

Helsepersonellet har i helt spesielle situasjoner adgang til å unnlate å gi pasienten bestemt informasjon, selv om pasienten ønsker slik informasjon. Vilkåret er at det må være «påtrengende nødvendig» å unnlate å gi informasjon for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten selv og andre.

Slik unntaket er formulert, skal det mye til før dette vilkåret er oppfylt. Kravene for slike unntak er i forarbeidene presisert til å være nødrettsliknende tilstander: At helsepersonellet har grunn til å tro at pasienten tar alvorlig skade av informasjonen eller at andre kan komme til skade. Eksempler på slike tilfeller er at man har grunn til å tro at en suicidal pasient igjen vil forsøke å ta sitt liv, eller at en psykisk ustabil pasient vil forsøke å skade andre. I avveiningen må helsepersonellet ta hensyn til hvilke skadevirkninger det får at pasienten blir opplyst om at det foreligger informasjon som vedkommende ikke får

innsyn i. Helsepersonellet kan derimot aldri nekte pasienten informasjon ut fra ønsket om å beskytte seg selv, for eksempel når informasjonen avdekker uforsvarlighet fra helsepersonellens side.

Helsepersonellet står imidlertid friere når det gjelder valg av tidspunkt for når informasjon skal gis og valg av form på informasjonen. Det er helsepersonellet som i denne sammenhengen må vurdere når pasienten skal gis informasjon, tilpasset pasientens situasjon.

Når det gjelder informasjon fra en tredjeperson, skal denne gjøres kjent for pasienten selv om det er uttrykt ønske om at den unntas. Som det fremgår over, må pasienten som hovedregel ha rett til innsyn i komparative opplysninger, selv om dette innebærer ubehag for den som har kommet med dem. Derimot vil fare for vedkommendes liv og helbred være en situasjon som innebærer at informasjon kan unntas fra pasientens innsikt. Dersom informasjonen ikke gis til pasienten, skal dette begrunnes og nedtegnes i journalen.

Anne Kjersti Befring

anne.kjersti.befring@legeforeningen.no
Den norske lægeforening
Postboks 1152 Sentrum
0107 Oslo

Litteratur

1. Befring AK. Pasientens rett til informasjon. Tidsskr Nor Lægeforen 2004; 124: 79–80.
2. Befring AK, Ohnstad B, Grytten N. Jus for leger. Oslo: Høyskoleforlaget, 2002.
3. Syse A. Pasientrettighetsloven. Oslo: Gyldendal, 2001.